

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Tarnanen, Mirja; Hankala, Mari

Title: Monialaiset oppimiskokonaisuudet ja uudet lukutaidot

Year: 2022

Version: Published version

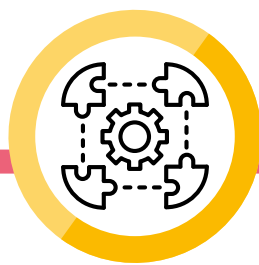
Copyright: © Kansallinen audiovisuaalinen instituutti; Opetushallitus, 2022

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Tarnanen, M., & Hankala, M. (2022). Monialaiset oppimiskokonaisuudet ja uudet lukutaidot. In Työyhteisöpolkuja uusiin lukutaitoihin : kuinka osaamisen kuvaukset tukevat työyhteisölähtöistä kasvatuksen ja opetuksen kehittämistä? (pp. 36-39). Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisuja, 16. <https://uudetlukutaidot.fi/tuki-ja-julkaisut/tyoyhteisopolkuja-uusiin-lukutaitoihin/>

Monialaiset oppimiskokonaisuudet ja uudet lukutaidot

Mirja Tarnanen & Mari Hankala

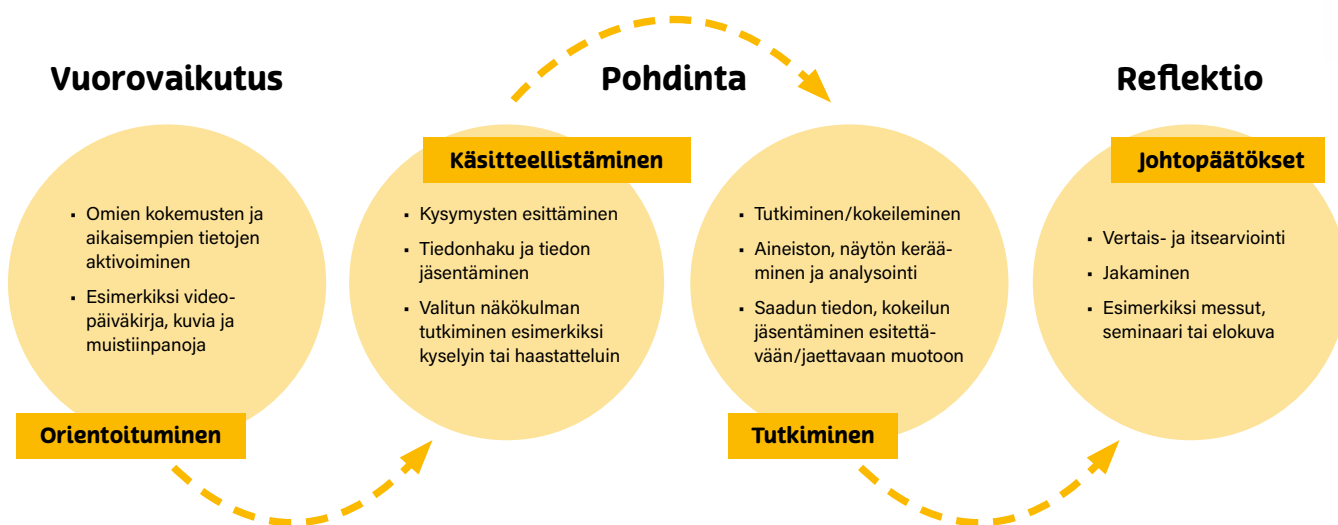
Monet elämäämme ja ympäröivään maailmaan liittyvät ilmiöt ovat sellaisia, että ne ylittävät oppiaineen sisäisiä tai oppiaineiden välisiä tieto- ja taitorajoja. Tällaisia ilmiöitä ja teemoja ovat esimerkiksi hyvinvointi, kestävä kehitys sekä lasten ja nuorten vapaa-aika. **Monialaiset oppimiskokonaisuudet** mahdollistavatkin asioiden välisten suhteiden ja riippuvuuksien tarkastelun sekä yhteyksien rakentamisen omien kokemusten, havaintojen ja tarkasteltavien ilmiöiden ja teemojen välille. Koska tällaiset ilmiöt ja teemat ovat usein monitahoisia ja kompleksisiäkin, niitä voidaan lähestyä oppilaiden kehitystason mukaisesti erilaisista näkökulmista, esimerkiksi yhteiskunnallisesta, yksilöllisestä, taloudellisesta, historiallisesta tai sosiaalisesta.

Monitahoisia ilmiöitä ja teemoja olisi vaikea pakata perinteisesti yhden oppiaineen ja yhden oppikirjan sivuille ja opiskella niihin liittyviä tietoja ja taitoja vastaamalla harjoitustehtäviin muutamalla sanalla joko oikein tai väärin. Tästä syystä niiden opiskelussa voidaan luontevasti soveltaa **aktiivisia oppimisen lähestymistapoja**, kuten projektioppimista, tutkivaa tai ongelmalähtöistä oppimista. Keskeistä näissä kaikissa oppimisen lähestymistavoissa on oppilaiden aktiivisuus ja vuorovaikutus, avoin ja kysyvä mutta aikaisempia tietorakenteita aktivoiva ote, tavoitteellisuus sekä oppilaiden tiimityö. Oppilaiden yhteistyö ja keskinäinen vuorovaikutus mahdollistavat oman osaamisen jakamisen mutta myös sen kehittämisen tavalla, jota yksilötyöskentely ei tee.

Monialaisen oppimiskokonaisuuden suunnittelu, toteutus ja arviointi on mielekästä toteuttaa opettajien **yhteistyönä**. Oppimiskokonaisuuden laajuutta voidaan skaalata muutamasta päivästä vaikka koko lukuvuoden kestäväksi kokonaisuudeksi, jota opiskellaan esimerkiksi perjantaisin kahden oppitunnin verran. Kun monialainen oppimiskokonaisuus **tavoitteellistetaan ja vaiheistetaan** opiskeltavaksi kokonaisuudeksi, osa oppiainekohtaisista tavoitteista voidaan opiskella ja arvioida osana monialaista oppimiskokonaisuutta. Monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa ei siis ole kyse kivasta puuhapäivästä vaan myös kognitiivisesti ja sosiaalisesti rakentuvasta oppimisesta, jossa oppilaiden toimijuus, itseohjautuvuuden tukeminen ja tiimityö vahvistavat oppimisen mielekkyyttä.

” *Oppimiskokonaisuuden laajuutta voidaan skaalata muutamasta päivästä vaikka koko lukuvuoden kestäväksi kokonaisuudeksi.*

Seuraavassa havainnollistamme esimerkin omaisesti, miten ilmiötä *lasten vapaa-ajan median käyttö* voidaan jäsentää monialaiseksi oppimiskokonaisuudeksi tutkivan oppimisen vaiheita hyödyntäen (ks. Kuvio 1). Osoitamme myös, miten Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden oppiainekohtaisia työskentelytaitollisia ja tiedonalakohtaisia tavoitteita voidaan harjoitella äidinkieltä ja kirjallisuutta, matematiikkaa, kuvataidetta ja ympäristöoppia yhdistäen (ks. Kuvio 2). Uusien lukutaitojen näkökulmasta harjoitellaan monipuolisesti erilaisia tulkitsemisen taitoja, taitoa tuottaa mediasisältöjä ja taitoa toimia mediaympäristöissä. Tehtävää voidaan soveltaa ikätasoisesti vuosiluokille 3–6 tai se voidaan toteuttaa myös eri luokka-asteiden yhteisenä projektina. Ilmiönä lasten vapaa-aika on varsin laaja – muun muassa kokemuksellinen, käsitteellinen, multimodaalinen, identiteettejä rakentava, kaupallinen ja sosiaalinen.

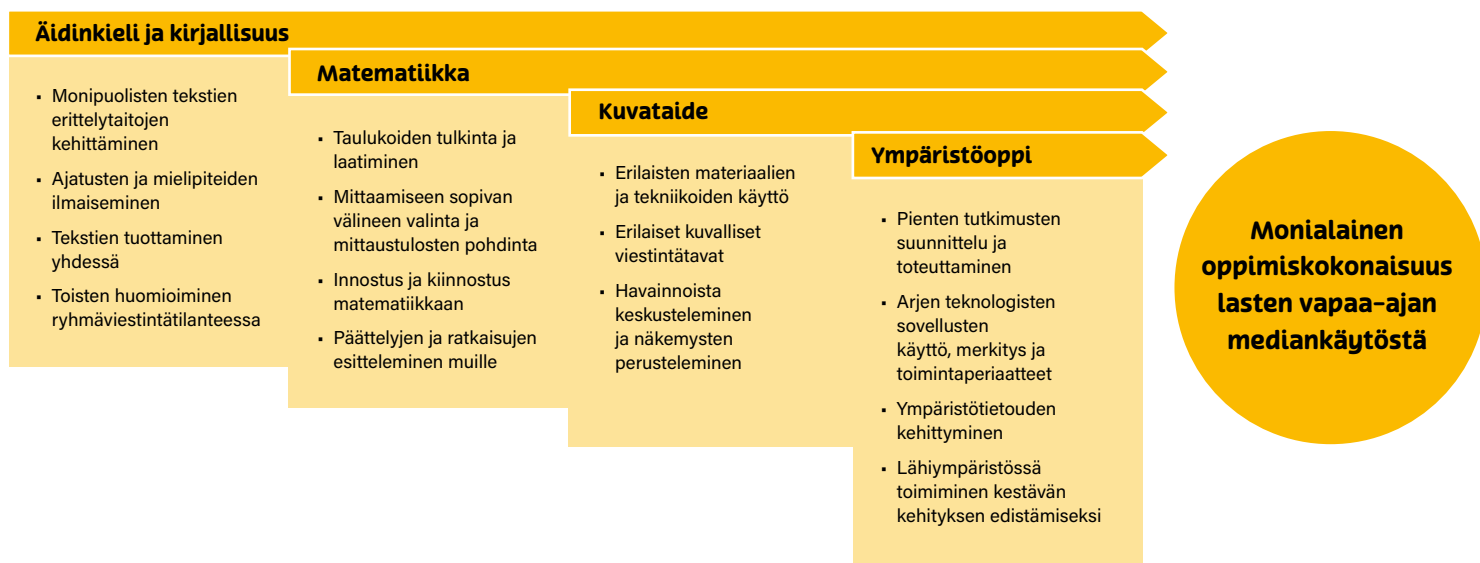

Kuvio 1. Tutkivan oppimisen vaiheet (muokattu mukaillen Pedaste ym. 2015).

Aiheeseen **orientoidutaan** pohtimalla lasten kanssa heidän omien kokemuksiansa pohjalta, mitä kaikkea he ymmärtävät vapaa-aikaan kuuluvan ja miten eri tavoin vapaa-aikaa voi viettää ja minkälaisin välinein. Ajatuksia aktivoidaan vaikkapa piirtämällä tai ottamalla valokuvia viikonlopun vietosta. Tässä vaiheessa voidaan päättää, saavatko oppilaat itse valita aiheen, jota kukin oppilastiimi alkaa työstää tutkivan oppimisen vaiheiden mukaisesti. Vaihtoehtoisesti voidaan keskittyä esimerkiksi kriittisen ajattelun taitoihin, joita tässä esimerkissä lähestymme perheiden mediankäyttöön ja siinä muun muassa kestävästä kehityksen näkökulmiin painottuen.

Ensiksi **päätetään ne asiat, joita mediankäytöstä halutaan tutkia**: keskeisiä käsitteitä voivat olla esimerkiksi vapaa-aikana mediaan käytetty aika, raha, laitteet ja energia. Kukin oppilastiimi tarkastelee näistä lähemmin yhtä ja pohtii, mitä haluaa tietää aiheesta lisää ja millä tavoin tietoa on mahdollista hankkia.

Seuraavaksi **lähdetään tiimeittäin tutkimaan aihetta** eri menetelmin, jotka oppilaat voivat itse valita. Omasta mediankäyttöön kulutetusta ajasta voidaan pitää päiväkirjaa, tehdä kysely oman koulun välle tai voidaan haastatella tuttuja lapsia ja aikuisia. Mediaan kulutetun rahan kysyminen voi olla liian sensitiivinen aihe perheiden erilaisten taloustilanteiden vuoksi, joten voidaan keksiä erilaisia esimerkkiperheitä ja lasketaan niiden kuukaudessa ja vuodessa suoratoistopalveluihin, nettiliittymiin ja puhelinmaksuihin käyttämiä summia. Medialaitteiden anatomiaan, korjattavuuteen ja kierrätettävyyteen voidaan perehtyä haastatteleamalla puhelinten tai tietokoneiden huoltoliikkeen ammattilaisia tai vieraillemalla huoltoliikkeessä. Kodin medialaitteiden energiankulutusta voidaan tutkia energiankulutusmittarilla.

Kuvio 2. Oppiainekohtaisia tavoitteita monialaisessa oppimiskokonaisuudessa.

” *Tulosten esittely koulussa, vanhemmille tai paikallisessa mediassa lisää lasten toimijuutta ja tekee näkyväksi ja merkitykselliseksi heidän toimintaansa myös luokan ulkopuolella.*

Saatuja **aineistoja jäsenetään** edelleen oppilastiimeittäin. Tuloksena ja tuotettavina tekstilajeina voi olla vaikkapa taulukoita ja diagrammeja, pieniä tutkimusraportteja tai selostuksia laitteiden toimintaperiaatteista tai elämänkaaresta. Oppilaat voivat visioida ja piirtää ja ehkä rakentaakin omia versioitaan tulevaisuuden medialaitteista.

Lopuksi **arvioidaan oppimiskokonaisuuden onnistumista**. Pohditaan myös, mitä oppilaiden vapaa-ajan mediankäyttöä koskevia havainnot tarkoittavat niin yksilön kuin yhteiskunnankin tasolla esimerkiksi järkevän rahankäytön tai kestäväen kehityksen näkökulmasta. Oppimiskokonaisuuden tuloksista voidaan käytettävissä olevan ajan ja resurssien mukaan toteuttaa vaikkapa näyttely tai kantaa ottava dokumenttielokuva. **Tulosten esittely** koulussa, vanhemmille tai paikallisessa mediassa lisää lasten toimijuutta ja tekee näkyväksi ja merkitykselliseksi heidän toimintaansa myös luokan ulkopuolella.

Lähteet:

Pedaste, M., Mäeots, M., Siiman, L. A., de Jong, T., van Riesen, S. A. N., Kamp, E. T., Manoli, C. C., Zacharia, Z. C., & Tsourlidaki, E. (2015). Phases of inquiry-based learning: Definitions and the inquiry cycle. *Educational Research Review*, 14, 47–61.
<https://doi.org/10.1016/j.edurev.2015.02.003>

Mirja Tarnanen

Kirjoittaja toimii professorina Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksella.

Mari Hankala

Kirjoittaja toimii lehtorina Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksella.